

Тетяна Крушельницька,
кандидат наук з державного управління,
заступник директора - начальник центру
соціологічних досліджень Інституту проблем
державного управління
та місцевого самоврядування НАДУ
Євген Ралдугін, кандидат технічних наук,
старший науковий співробітник,
провідний науковий співробітник
сектору інформаційного забезпечення
центру соціологічних досліджень
Інституту проблем державного управління
та місцевого самоврядування НАДУ

Корпоративна інформаційна база системи професійної підготовки державних службовців: концептуальні підходи до побудови

У статті розглядаються сучасні підходи до розроблення корпоративної інформаційної бази системи професійної підготовки державних службовців у Національній академії, обґрунтовуються принципи побудови та базовий перелік інформаційних баз зазначеної системи. *Ключові слова:* IT-інфраструктура, інформаційні технології, професійна підготовка державних службовців, інтегрована корпоративна управлінська система, інформаційні бази системи професійної підготовки державних службовців, принципи функціонування системи, інформаційні ресурси.

In the article the modern going is examined near development of corporate information base of the system of professional preparation of civil servants in the National academy, principles of construction and base list of information bases of the noted system are grounded.

Key words: IT-infrastructure, information technologies, professional preparation of civil servants, the integrated corporate administrative system, information bases of the system of professional preparation of civil servants, principles of functioning of the system, information resources.

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Розвиток в Україні демократичного суспільства відбувається в умовах нових пріоритетів життєдіяльності, серед яких першорядного значення

набувають інтелектуальний потенціал людини, знання та інформація. Ідея переходу до нової стратегії розвитку суспільства на основі знань та високоефективних технологій чітко визначена в Указі Президента України "Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій" [12], в якому наголошується, що одним із стратегічних пріоритетів державної політики має стати розвиток в Україні інформаційного суспільства та впровадження новітніх інформаційних технологій у всіх сферах суспільного життя, діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Рух до інформаційного суспільства підвищує роль інформації, фахових знань та вмінь, якими володіють державні службовці органів державної влади та посадові особи органів місцевого самоврядування. Застосування саме інформації та знань в їх повсякденній діяльності стають важливим стратегічним ресурсом управлінського процесу. Для управлінських кадрів, громадських організацій, громадян України створюються умови широкого доступу до інформації, освіти, культурних надбань, формуються дієві механізми взаємодії органів державної влади та інститутів громадянського суспільства. Це дає змогу впроваджувати стандарти демократичного врядування, формувати та реалізовувати засади публічної політики на основі залучення громадян до управління державними справами, налагодження дієвого громадського контролю за діяльністю органів влади, моніторингу громадськості щодо виконання рішень з найбільш важливих суспільних проблем українського суспільства.

Об'єктивною потребою для сучасних управлінців стає вимога вчитися протягом усього життя, тобто безперервно, не відволікаючись від службових та професійних обов'язків. Постає проблема створення в Україні якісної моделі безперервної освіти, що охоплюватиме підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування (далі - професійна підготовка державних службовців).

У демократичному суспільстві загально визнаними орієнтирами розвитку ефективної моделі професійної підготовки державних службовців є її фундаментальність, випереджальний інноваційний характер, практична спрямованість на задоволення інтересів і потреб людини, доступність та відкритість.

Досягнення цих орієнтирів неможливе без застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. У цьому контексті наявна модель професійної підготовки державних службовців в Україні не відповідає сучасним вимогам і практиці провідних демократичних країн. Новітні інформаційні технології недостатньо використовуються в навчальному та управлінському процесах, комунікації, наукових дослідженнях тощо. Так, якщо розвиток науки до епохи інформаційного суспільства був зорієнтований на збільшення та накопичення знань, то сьогодні основна увага приділяється способам оволодіння накопиченими знаннями, що переконливо свідчить про глобальну роль інформаційних технологій у її подальшому розвитку [3; 5].

Дедалі частіше саме інформаційні технології стають фактором підвищення ефективності функціонування самої організації. Вони відкривають для неї нові перспективи управління процесами, комунікаціями, обробкою інформації тощо. Це стимулює розвиток інновацій за всіма напрямками її діяльності і перегляд традиційних обмежень у налагодженні взаємодії із зовнішніми організаціями, партнерами, користувачами освітніх послуг тощо. Нові технології вимагають від керівників своєчасно проектувати свою діяльність, будувати партнерські відносини на основі ефективних інноваційних процесів корпоративного співробітництва в професійному внутрішньому та зовнішньому середовищі. Крім різноманітних форм професійного навчання - очного, заочного, дистанційного тощо до інноваційних процесів можна також віднести корпоративну каталогізацію інформаційних ресурсів системи професійного навчання, функціонування науково-освітніх порталів, сервіс-ресурсних центрів та повнотекстових електронних бібліотек, створення віртуальних навчальних та наукових лабораторій, проведення телеконференцій, телероботи в комп'ютерних мережах, реалізацію дистанційних методів моніторингу, Інтернет-опитування тощо [5]. Нерозуміння цих сучасних тенденцій неминуче призведе до втрати орієнтирів та перспектив побудови ефективної моделі професійної підготовки державних службовців в Україні.

Україн актуальним для впровадження інформаційних технологій у систему професійної підготовки державних службовців є створення корпоративних інформаційних систем, їх застосування в навчанні, управлінні й комунікаціях.

Система управління закладом має підтримувати не лише інтегроване управління основними процесами (навчальним, адміністративним, дослідницьким), а також забезпечувати для кожного з них автоматизацію діяльності за визначеними управлінськими зонами, а саме: організаційного проектування, стратегічного планування, управління фінансово-економічною сферою, управління персоналом, управління ресурсами, управління якістю, управління маркетингом тощо.

У зв'язку з цим актуальним стає завдання створення в Національній академії державного управління при Президентові України (далі - Національна академія) сучасної інтегрованої корпоративної управлінської системи, що спиратиметься на новітні методологічні підходи і досконалу програмно-технічну базу інформаційних технологій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Аналіз вітчизняних наукових публікацій показує, що провідні науковці та практики вже тривалий час загалом приділяють значну увагу дослідженню інформаційної сфери України. Численні публікації торкаються основних проблем інформатизації освіти, які необхідно вирішувати в контексті сучасних цивілізаційних змін суспільства [2; 4; 13].

Багато науковців вивчають питання використання інформаційних ресурсів у державно-управлінській діяльності. Так, питання використання інформаційних ресурсів (ІР) вивчали В.П.Трощ [11], Ю.Г.Машкаров [6], О.П.Голобуцький, О.Б.Шевчук [1]; аналіз чинної системи законодавчих актів та формування понятійного апарату національних інформаційних ресурсів здійснювали В.М.Скрипничук та О.В.Соснін [9; 10]; потребу перегляду законів, що діють в інформаційній сфері, а також прийняття уніфікованого закону та єдиного інформаційного кодексу у сфері інформаційного забезпечення органів державної влади обґрунтовували Є.О.Резченко та О.В.Нестеренко [7; 15]; на проведенні реформ інформаційного законодавства України акцентували увагу М.Я.Швець, В.Д.Гавловський, М.В.Гуцалюк, В.С.Цимбалюк [8] та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми, котрим присвячується означена стаття. У контексті формування сучасної моделі професійної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування в

Національній академії (далі - ППДС) залишаються недостатньо розробленими аспекти її інформаційного забезпечення. Важливими є питання обґрунтування концептуальних засад інтегрованої інформаційно-управлінської системи в Національній академії, зокрема визначення мети, завдань, принципів та механізмів її функціонування, а також вимог щодо її функцій, складу показників, структури тощо.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Мета статті - розглянути та запропонувати певні концептуальні підходи до побудови єдиної інтегрованої корпоративної інформаційної бази даних системи професійного навчання державних службовців у Національній академії. Досягнення поставленої мети передбачає уточнення певних категорій та понять, розкриття сутності, змісту та принципів побудови інформаційної бази цієї системи.

Вклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Розроблення в Національній академії єдиної інтегрованої корпоративної інформаційної бази даних системи ППДС слід розглядати як нагальну потребу створити інформаційно-управлінський інструмент для забезпечення навчального й управлінського (адміністративного) процесів, аналізу, систематизації, узагальнення, планування та прогнозування показників, створення ефективної внутрішньої комунікації.

Зокрема, в структурі єдиної інтегрованої корпоративної інформаційної бази даних мають бути враховані конкретні інформаційні потреби навчального процесу Національної академії.

Не менш важливим є завдання створення відповідної інформаційної бази даних і для управлінської складової системи ППДС, розширення її функціональності з метою своєчасного і повного надання інформації з різноманітних важливих питань магістерської підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, бібліотечного фонду, бази наукових досліджень, бази даних авторефератів захищених докторських і кандидатських робіт, бібліографії фахових видань, навчально-методичного забезпечення тощо.

Відповідно до Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців, затвердженого постановою Кабінету Міністрів

України від 8 лютого 1997 р. № 167, державну систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців становлять освітньо-професійні програми підготовки, перепідготовки і професійні програми підвищення кваліфікації державних службовців, додаткові програми функціональної спеціалізації "Державне управління", акредитовані навчальні заклади, що реалізують зазначені програми, та органи, що здійснюють управління підготовкою, перепідготовкою й підвищенням кваліфікації державних службовців [14].

На законодавчому рівні система ППДС у Національній академії забезпечується підготовкою, перепідготовкою та підвищенням їх кваліфікації. Зокрема, підготовка державних службовців це здобуття освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, магістра за спеціальностями, спрямованими на професійну діяльність на державній службі, а також навчання в аспірантурі, докторантурі Національної академії, інших навчальних закладів або наукових установ за спеціальностями, спрямованими на професійну діяльність на державній службі; перепідготовка державних службовців - це здобуття освіти відповідного освітньо-кваліфікаційного рівня спеціаліста, магістра за іншою спеціальністю в межах, як правило, відповідної галузі знань; підвищення кваліфікації державних службовців - це навчання з метою оновлення та розвитку умінь і знань, необхідних для ефективного вирішення завдань професійної діяльності на державній службі.

Мета, зміст, терміни, форми і методи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців визначаються відповідними освітньо-професійними та професійними програмами, що розробляються навчальними закладами згідно з вимогами згаданого Положення і нормативних документів Міносвіти України.

Основними принципами та вимогами побудови інформаційної бази системи ППДС мають бути наступні:

Принцип єдності - забезпечення всіх процесів функціонування системи ППДС та їх взаємодії.

Принцип повноти - наявність усієї необхідної інформації, яка забезпечує функціонування системи ППДС (навчальні, наукові, адміністративні, правові, кадрові та фінансові процеси).

Принцип цілісності - функціонування системи як цілого і одночасно як підсистеми для вищестоящих рівнів.

Принцип ієрархічності побудови - наявність множини (щонайменше двох) елементів (підсистем) на різних рівнях з підпорядкуванням елементів нижчого рівня елементам вищого рівня, взаємодії двох підсистем: керуючої і керованої.

Принцип структуризації - можливість аналізувати елементи системи та їх взаємозв'язки в межах конкретної організаційної структури (процес функціонування системи зумовлений не стільки властивостями її окремих елементів, скільки властивостями самої структури).

Принцип комплексності - врахування особливостей та узгодженості реалізації всіх складових інформаційної системи.

Принцип доступності - забезпечення належного та своєчасного надання інформації, простота та вільний доступ користувачів до інформації.

Вимога інноваційності архітектурних рішень - забезпечення корпоративного масштабу застосування; унікальність представлення і несуперечність інформації в базі даних; забезпечення оперативності доступу різних категорій користувачів до даних; забезпечення механізмів взаємодії різних структурних підрозділів у єдиному інформаційному просторі; розподіл прав доступу на введення та модифікацію даних з урахуванням посадових інструкцій користувачів; підтримка високорівневого інтерфейсу обміну даними між підсистемами; підтримка клієнт-серверної технології; підтримка стандартизованих відкритих інтерфейсів; використання об'єктної технології проектування і реалізації інформаційної системи; забезпечення захисту даних; уніфікований інтерфейс користувача.

Вимога адаптованості до завдань - забезпечення налагодження системи на предметну область і завдання користувачів; підтримка можливості динамічно нарощувати функціональність; настроювання і формування звітів відповідно до проблемної області.

Вимога забезпечення віддаленого доступу до інформації підтримка парадигми "тонкого" клієнта з використанням механізмів віддаленого доступу до бази даних засобами Інтернет (через вебсторінку).

Вимога профільності - формування фонду інформаційної бази відповідно до тематико-типологічного плану комплектування з урахуванням запитів навчальних і наукових підрозділів закладу.

Урахування зазначених принципів та вимог дасть змогу побудувати повнодостатню, сучасну інформаційну базу, що відповідатиме вимогам функціонування системи ППДС у Національній академії.

До складу інформаційної бази системи ППДС Національної академії мають бути включені спеціалізовані, професійно орієнтовані інформаційні ресурси, що забезпечують ефективне функціонування системи. Наведемо базовий перелік складових інформаційної бази системи ППДС та дамо їх стислу характеристику.

1. *Нормативно-правова база професійної підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.* База містить інформацію про перелік чинних законів України, указів Президента України, постанов Кабінету Міністрів України, нормативно-правових актів Голодержслужби України, Міністерства освіти та науки України, інших міністерств та відомств, наказів та розпоряджень ректора, а також рішень учених рад Національної академії та її регіональних інститутів.

2. *База даних про магістерську підготовку в Національній академії та її регіональних інститутах.* Містить всебічну інформацію про магістерську підготовку в підрозділах магістратури Національної академії та її регіональних інститутів, а саме: про керівництво, контактну інформацію; кількісні показники магістерської підготовки, умови прийому, стажування тощо.

3. *База даних про перепідготовку та підвищення кваліфікації керівних кадрів у Національній академії та її регіональних інститутах.* Містить інформацію про керівництво, контактну інформацію, кількісні показники перепідготовки та підвищення кваліфікації.

4. *База даних про магістерську підготовку у вищих навчальних закладах України (далі - ВНЗ).* База містить інформацію про мережу ВНЗ України (їх повну назву) та підрозділи магістратури у ВНЗ: юридична адреса, керівництво, інша контактна інформація; кількісні показники магістерської

підготовки, зокрема план держзамовлення на підготовку магістрів, а також умови прийому, стажування тощо.

5. *База даних про перепідготовку та підвищення кваліфікації державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування та керівників державних підприємств, установ і організацій у регіональних центрах.* База містить інформацію про мережу регіональних центрів по Україні (їх повну назву); керівництво, контактну інформацію; кількісні показники перепідготовки та підвищення кваліфікації регіональних центрів.

6. *База даних науково-педагогічного складу Національної академії та її регіональних інститутів.* База містить інформацію про перелік навчально-наукових комплексів, кафедр, що входять до комплексу, професорсько-викладацький склад кафедр, його якісні та кількісні характеристики тощо.

7. *База даних про наукові дослідження в галузі науки "Державне управління".* База містить інформацію про тематику НДР з фундаментальних та прикладних досліджень у поточному році (ретроспектива тематики НДР за останні 3-5 років); склад виконавців тем НДР у поточному році, тематику дисертаційних та монографічних досліджень, наукові програми та діяльність наукових центрів; кількісний та якісний склад докторантів, аспірантів та здобувачів наукового ступеня кандидата наук з державного управління тощо.

8. *База даних авторефератів захищених докторських, кандидатських робіт за спеціальністю "Державне управління".* База містить інформацію про захищені докторські і кандидатські дисертації, анотації змісту дисертаційних робіт, інформацію про захищені дисертації на кафедрах тощо.

9. *База навчально-методичного забезпечення професійної підготовки державних службовців.* База містить інформацію про вичерпний перелік спеціальностей, чинну базу методичних матеріалів із зазначених спеціальностей, бібліографічний опис та анотації підручників, навчальних посібників тощо.

10. *Бібліографічна база видань з державного управління.* База містить інформацію про електронний каталог назв паперових та електронних першоджерел із зазначених і суміжних спеціальностей.

11. *База магістерських робіт.* База містить інформацію про перелік магістерських робіт, захищених у Національній

академії та її регіональних інститутах (автор, назва, рік захисту, ВНЗ, науковий керівник тощо).

12. *База про магістрів в освітній галузі "Державне управління"*. База містить інформацію про список магістрів (ПІБ, форма навчання, рік початку та закінчення навчання в магістратурі, місце роботи після закінчення магістратури, інша контактна інформація про магістрів).

13. *База даних партнерських організацій та міжнародних проектів*. База містить інформацію про вітчизняні та зарубіжні партнерські організації Національної академії, що діють в Україні, їх адресу, склад керівництва, контактну інформацію; дані про напрями діяльності, співпрацю з партнерами; перелік виконуваних проектів тощо.

14. *База даних про стажування магістрів*. База містить інформацію про державні установи, органи державної влади, які забезпечують здійснення та проходження стажування магістрів, їх перелік на державному, регіональному та місцевому рівнях.

15. *Інформаційна автоматизована система діловодства "OPTIMA-WorkFlow"*. База містить інформацію про складові системи документообігу Національної академії.

Слід зазначити, що запропонований перелік інформаційних баз системи ППДС Національної академії не є вичерпним, він може бути розширений з урахуванням подальшого інституційного розвитку державної служби, проведення адміністративно-територіальної реформи, що потребуватиме якісно нових підходів до професійного навчання управлінських кадрів органів державної влади в Україні.

Висновки дослідження. Побудова єдиної інтегрованої корпоративної інформаційної бази даних системи професійної підготовки державних службовців у Національній академії є актуальним напрямом подальшого удосконалення цієї системи. Використовуючи новітні методологічні підходи і досконалу програмно-технічну базу інформаційних технологій, корпоративна інформаційна система професійної підготовки державних службовців у Національній академії значною мірою підвищить ефективність процесів навчання, управління, комунікацій тощо.

Таку систему можна розглядати і як інноваційний інформаційно-управлінський та практичний інструмент для суттєвого покращення навчального й управлінського

(адміністративного) процесів, проведення системного аналізу, систематизації, узагальнення, планування та прогнозування показників професійної підготовки державних службовців, налагодження ефективної внутрішньої комунікації, підвищення ефективності наукових досліджень.

Перспективи подальших розвідок. Подальших досліджень потребують питання розроблення і втілення чіткого механізму організації, координації та відповідальності, який би забезпечив ефективне функціонування в Національній академії інформаційних баз даних корпоративної системи професійної підготовки державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, їх нормативного та ресурсного супроводу.

Список використаних джерел

1. Голобуцький О. П. Електронний уряд / О. П. Голобуцький, О. Б. Шевчук. - Донецьк : ЗАТ "Атлант UMS", 2002. - 173 с.
2. Жук Ю. О. Системні особливості освітнього середовища як об'єкта інформатизації / Ю. О. Жук // Післядипломна освіта в Україні. - 2002. - № 2. - С. 35 - 37.
3. Іванюк І. В. Освітня політика : навч. посіб. / І. В. Іванюк. - К. : Таксон, 2006. - 226 с.
4. Кремень В. Г. Суспільство знань і якісна освіта / В. Г. Кремень // Всеукр. громад.-політ. тижневик "Освіта". - 2007. - 2127 берез. - № 13-14.
5. Луганський О. М. Обґрунтування цільових проєктів інформатизації вищих навчальних закладів МВС України / О. М. Луганський ; за заг. ред. П. П. Підкови. - Режим доступу : <http://www.univd.edu.ua/index.php?id=285&lan=ukr>
6. Машкаров Ю. Г. Особливості інформаційного забезпечення в місцевому самврядуванні / Ю. Г. Машкаров // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. : у 2 ч. - Х. : Вид-во ХарРі НАДУ "Магістр", 2006. - № 2 (29). - 405 с.
7. Нестеренко О. В. Єдина державна система електронних інформаційних ресурсів / О. В. Нестеренко // Наук.-техн. інформ. 2003. - № 4. - С. 3-9.
8. Основи інформаційного права та концепція формування системи інформаційного законодавства України / М. Я. Швець, В. Д. Гавловський, М. В. Гуцалюк, В. С. Цимбалюк // Наук. записки. - 2001. - Т. 19. Спец. вип. - С. 168-172.

9. *Скрипничук В. М.* Правове забезпечення державного управління : конспект лекцій / В. М. Скрипничук. - Івано-Франківськ : Місто НВ, 2008. - 556 с.

10. *Соснін О.* Національні інформаційні ресурси у сучасних умовах: проблемні питання вітчизняного законодавства / Олександр Соснін // Право України. - 2003. - № 10. - С. 124-128.

11. *Тронь В. П.* Механізм приборкування некомпетентності і безвідповідальності в управлінні ієрархією // Упр. сучас. містом. 2001. - № 7-9 (3). - С. 3-17.

12. Про першочергові завдання щодо впровадження новітніх інформаційних технологій : Указ Президента України від 20 жовт. 2005 р. №1497 // Уряд. кур'єр. - 2005. - № 11 (207).

13. *Пилипчук А. Ю.* Реформування освіти та інформатизація: основні проблеми і підходи до їх вирішення // www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em5/content/08paystf.htm

14. Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і Положення про єдиний порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лют. 1997 р. - Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=167-97-%EF>

15. *Резченко Є. О.* Необхідність розробки та прийняття Закону України "Про інформаційне забезпечення органів державної влади" (робоча назва) [Електронний ресурс] / Є. О. Резченко // Державне будівництво. - Режим доступу : http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/n_1_2007/doc/4/02.pdf